

ЗА „СЕДЕМ НЕЩА, КОИТО МОЖЕТЕ ДА ПРАВИТЕ С ЕДНА КНИГА (БЕЗ ДА СЕ БРОИ ЧЕТЕНЕТО)“ ОТ ГЕОРГИ ГОСПОДИНОВ

Ваний Кроен

Специалност „Чужди езици, литератури и култури“, II курс

Страсбургски университет

Докато „Невидимите кризи“ завършва с идеята за ненужността на литературните книги, в „Седем неща, които можете да правите с една книга“ ударението се поставя върху тяхната полезност. Макар да изглежда, че тези два текста съдържат противоположни послания, това всъщност не е така. Оказва се, че в същия свят, в който литературата може да бъде излишна, книгата може да бъде полезна. Книгата и литературата според Господинов не са синоними. Литературата е съдържанието, а книгата е съдържащото, просто предмет. Нея можем да поставим „върху“ главите си, за да вървим изправени, докато литературата, слагаме, така да се каже, „в“ главите си.

В „Седем неща, които можете да правите с една книга“ Георги Господинов предизвиква умиление у читателя чрез езиковия хумор с игри на думи и асоциации на противоположни термини. Така например, книгите вече не са на мода, дори са започнали да „миришат“. По този начин се внушава, че историите, разказани в тях, са остарели. Но това може да се възприеме и в буквален смисъл: книгите се „вмирисват“. Този израз напомня, че старите книги често имат специфична миризма на мухъл.

Авторът си служи умело с думите и съвсем съзнателно провокира оригинални или „безсмислени“ асоциации, които разсмиват. Той подканва читателя да „опита“ книгата със слуха си – пример за синестезия (смесване на сетивата). Такава има и в припомнената от автора библейска история, в която хората изяждат книгите, за да погълнат съдържащото се в тях знание като лекарство срещу глупостта. [...]

Изобретателността на писателя се състои и в оригиналната употреба на познати изрази като например „гласът на автора“, обичайно използван в преносен смисъл, а тук

– в буквален. Читателят може да чуе гласа на автора с ушите си, а не само с помощта на въображението си и на разпознаването на определени схеми в хода на четенето.

Господинов си служи нееднократно с една своеобразна хумористична анафора, като във всеки следващ пасаж подема края на предишния. При този похват шегата във втория пасаж би останала неразбираема, ако не сме прочели предходния. Това е широко използван метод на комичното, при който повтарящи се шеговити фрази се превръщат в клишета. Последните може след това да бъдат отново и отново използвани в други контексти. Това дава възможност на читателя да се почувства в известен смисъл „специален“, като се идентифицира с разказвача. [...]

Историите в текста на Господинов, подобно на тази от Библията, несъзнателно отвеждат читателя в света на детството, населен с приказки и чудеса, събуждат детски спомени и носталгия по изгубения рай на невинността. Между него и разказвача се сключва нещо като договор, по силата на който той (читателят) може да отстрани собствените си разум и логика и да се остави на разказвача да го отвлече от реалността. Впрочем този вид договор е необходим при всяко четене на фантастика, за да може читателят да се потопи в изображения свят.

[...] Авторът разказва очевидно невероятни истории като тази с посаждането на книга или с изпълнението на заповедта „Вземи и я изяж“. При вида на наивното дете, което приема всичко буквално [затова преди 25 години изкопава дупка в двора и посажда една дебела книга], читателят може единствено да му съчувства. Той се идентифицира с детето в себе си... Това, което изглежда комично на един възрастен, в действителност е съвсем сериозен опит, чиито резултати разказвачът е очаквал с нетърпение и от чийто неуспех си е извадил комичното заключение, че книгата е била безплодна. (Впрочем, идеята, изказана чрез тази метафора, е странна, защото за никой ревностен читател не е лесно да приеме, че която и да е книга може да бъде безплодна; той ще се бори до безкрайност, за да докаже, че всяка книга ни носи нещо: познание, знание, комфорт, развлечение, дори приятелство...)

По подобие на скечовете, текстът свършва точно в най-смешния момент. Оказва се, че книгата, която разказвачът влачи на връвчица като куче, всъщност е кит (защото книгата е „Моби Дик“). Специфичният гений на хумора се състои в това, че той функционира единствено сред група, споделяща обща традиция и общи културни кодове. Така за читателя, който не е чел „Моби Дик“ и не познава историята, връзката между кита и книгата, ще бъде недоловима и той ще остане безчувствен към хумора в това изречение. Докато за читателите, които споделят общи референции, сред които и

романа „Моби Дик“, същото това изречение е съкровищница на шегата. Благодарение на колективното несъзнавано, шегата проработва, но без тази споделена култура тя би останала плоска и неразбираема.

Това, че четейки този текст, читателят не може да не се усмихне, е доказателство и за верността на превода. Добре известно е, че хуморът поставя едни от най-големите трудности пред работата на преводача. Тук вече става дума не само за това да се преведат думите, което и само по себе си е мащабна задача, но и за това да се преведе част от една култура, която не е задължително да има еквивалент в целевата култура, в този случай френската. Благодарение на таланта на преводачката Мари Врина, призната за преводите си от български на френски, текстът е лесно достъпен за читателя. Тази прецизна преводаческа работа и умелото пресъздаване на хумора кара читателя да иска да прочете още от същия автор, който от една страна, в „Невидимите кризи“ пише, че литературата може „да се признае за ненужна, особено във времена на криза“ (Gospodinov 2013: 110), а от друга страна, пише, че би могъл да даде още 77 други причини в подкрепа на ползата от книгите.

Превод със съкращения: Миряна Янакиева

Библиография

Gospodinov 2013: Gospodinov, G. Nevidimite krizi. Plovdiv: Zhanet 45, 2013 [Господинов 2013: Господинов, Г. Невидимите кризи. Пловдив: Жанет 45, 2013].